

Ålands fredsinstitut

The Åland Islands Peace Institute

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

Dialog på Krim

Åland och Krim halvön blev historiskt sammanvävda under Krimkriget. Anfallet mot Bomarsund i augusti 1854 följdes av flera slag kring Sevastopol på Krim en månad senare. De brittiska och franska styrkorna var ivriga att markera övertag gentemot det ryska imperiet under den tid då det ottomanska imperiet föll sönder. Projektet Dialog på Krim, som finansieras delvis av Finlands utrikesministerium, arbetar för att minska spänningarna mellan olika folkgrupper på den krimiska halvön. Ålands fredsinstitut har bidragit till projektet med information om Ålandsexemplet.

Krim tillhör Ukraina, men det mesta sköts på ryska vid den så kallade ryska rivieran – den krimiska sydkusten med Yalta som huvudort som var hela Soviets favorit turistmål. Menyerna är på ryska, reklamskyltar på ryska, och all service går på ryska. Medan ryska är modersmål för nästan 30 % av hela Ukrainas befolkning, räknar man med att ryska är modersmålet för 77 % av befolkningen på Krim, medan ca 21 % av denna befolkning talar krimtatariska (11 %) eller ukrainska (10 %) som modersmål. Ukrainska är det enda officiella språket i Ukraina och även på Krim, men ryska är erkänt som språk för interetnisk kommunikation, och krimtatariskan som ett regionalt språk med skyddad status.

Under Soviets första decennier hade ryska och krimtatariska en officiell status i den Krimiska Självstyrda Soviet Socialistiska Republiken. Krimtatariskan förlorade denna status år 1944 då krimtatarerna efter den nazistiska ockupationen av Krim 1941-1944 anklagades för samarbete med nazisterna och utvisades från Krim av den Sovietiska regeringen. Nästan 200.000 krimtatarer deporterades då från Krim till andra regioner i det före detta Sovietunionen. Först 1988 fick de deporterade krimtatarerna lov att återvända till Krim. Idag antar man att åtminstone 260.000 krimtatarer redan har återvänt till Krim, och att tiotusentals kommer att återvända under 2000-talet. Krimtatarerna upprättade 1991 ett eget parlament för att representera dem och framföra klagomål till det ukrainska och krimiska ledarskapet såväl som till internationella organ. Krimtatarerna väljer också sedan 1993 14 representanter till det krimiska parlamentet som består av 100 ledamöter i en kammare.

Krim blev 1954 en del av den Ukrainska Soviet Socialistiska Republiken och efter Sovietunionens fall en del av det självständiga Ukraina. I början av 1990-talet försökte det krimiska parlamentet ett flertal gånger bryta sig loss från Ukraina. År 1994 valdes den ryska separatisten Meshkov till Krims president, men han fick avgå redan år 1995 eftersom det ukrainska parlamentet och presidenten ogiltigförklarade den krimiska konstitutionen som hade upprättat presidentposten. I april 2010 krävde flera ryska ledare på Krim att de krimtatariska representativa organen skulle förbjudas då dessa enligt de ryska ledarna sysslade med okonstitutionell kriminell verksamhet.

Heidi Öst
Forskare vid Ålands fredsinstitut
Augusti 2010